

1234567 11/11/11

טו) עוד תירץ הגר"מ לוי זצ"ל (שם אות ד' ואילך) עפ"ד הרמב"ם בספר המצוות (מל"ת נ"א) דלא שייך איסור לא תחנם רק בעובדי ע"ז "ואם ירצו עכו"ם לעמוד בארצנו אינו מותר לנו להרשות לו עד שיקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה", וא"כ בישמעאלים שאינם עוה"ז שפיר דמי למכור להם קרקע, ושכן נהגו גדולי ישראל לפני כמאתים וחמשים שנה כמ"ש בס' מזבח אדמה בשם מורנו הרב מוהרש"א ומוהרמ"ס [צ"ל ומוהרמ"ם במי"ם, וכ"ה בשו"ת יביע אומר ח"י עמוד עד"ר. ונ"ל שהם הגאון ר' שלמה אלגאזי והגאון ר' מאיר מזרחי מח"ס פרי הארץ, ושניהם יצאו לחו"ל. וכנראה מכרו את בתיהם לערבים]. ואע"פ שהרמב"ם בחיבורו (פ"י מהלכות עכו"ם ה"ו) כתב, דגר תושב היינו כל שקיבל עליו בפני שלשה שבע מצוות בני נח, היינו במי שהוא שייך לאומה של עוה"ז, שאינו יוצא מכללם אא"כ מקבל על עצמו בפני שלשה, אבל מי שאומתו אינה עוה"ז וידוע שמאמינים בהקב"ה, לא גרע מישראל המומר לתיאבון ואינו עוה"ז שמצוה להחיותו, וא"ץ קבלה בפני שלשה. ונסתייע הגר"מ לוי בחילוק זה מדברי מרן בכ"מ (פי"א מהלכות מאכלות אסורות ה"ז) לענין הישמעאלים שיינם מותר בהנאה כגר תושב, דכיון שהם מאומה שמוחזקים שאינם עוה"ז יינם מותר בהנאה אע"פ שלא

קיבלו עליהם בפירוש, ושכ"כ המאירי בע"ז (דף כ' ע"א) לענין מתנת חנם "שכל שהוא מן האומות הגדורות בדרכי הדתות ומודות באלהות, אין ספק שגם באינו מכירו מותר וראוי, וכבר אמרו שולח אדם ירך לנכרי". וכ"כ עוד המאירי בפסחים (דף כ"א ע"ב) והרשב"א בתשובה (ח"א סי' ח') לחד תירוצא. עכת"ד. ובאור תורה טבת התשס"ח (הנ"ל) השיג עליו דמלשון המאירי משמע שגם הנוצרים בכלל זה, והרי הנוצרים הם עוע"ז כידוע. אלא ודאי שהמאירי כתב כן רק משום שלום מלכות, כי חשש מהגוים בפרוע פרעות בישראל. ע"ש. והנה מ"ש שהנוצרים הם עוע"ז, י"ל שהמאירי סובר כדעת האומרים שאינם עוע"ז ממש רק מנהג אבותיהם בידיהם, וצריך חיפוש. אבל מאי דמסיק שהמאירי חשש מהגוים וכו', יש סיוע לדבריו ממ"ש מרן בב"י ח"מ (ריש סי' רס"ו) על מה שכתב הטור שם "אבידת עובדי עבודה זרה מותרת". דלאו דוקא עוע"ז, אלא משום דבארץ אדום היו המינים [ר"ל המומרים] מבאישים ריחם של ישראל בעיני המלכים מדין זה וכיוצא בו, וחכמי ישראל היו משיבים שלא נאמרו דברים הללו אלא בגוים שבזמן חכמי התלמוד שהיו עובדי הצלמים ולא היו מודים בבורא עולם וכו' אבל גוים שבזה"ז שמודים בבורא עולם אינם בכלל עוע"ז לענין דין זה וכיוצא בו.

עכ"ד (ונשמט כל זה בטורים שלנו.
ובטורים החדשים החזירו עטרה ליושנה).
וידוע שהמאירי והטור חיו במאה הראשונה
לאלף הששי תחת ממשלת הנוצרים בספרד,
וא"כ אינה רחוקה מהשערה הנ"ל. ולאפוקי
ממ"ש ידי"ן ר' אליהו סעאדה הי"ו באו"ת

בפירושו לאבות שם שכל זה כתב הרב ז"ל (רבנו יונה) מפחד המלכות שלא יעלילו עליו שהוא נותן דופי בהם. ע"ש. וידוע כי רבנו יונה והמאירי והטור והרשב"ץ כלם חיו בספרד הנוצרית בימי הגזרות. והרמב"ן התווכח עם המומר פראי פול שר"י לפני מלך ספרד ושבעים כמרים וניצח אותם, ולבסוף רדפו אותו והוכרח לברוח לא"י כנודע. ובפירושו לתורה (שמות י"ב מ"ג) כתב הרמב"ן על תרגום אונקלוס "כל בר ישראל דאשתמד", ששיעורו מלשון (תרגום בראשית מ"ב ח') ואשתמודע יוסף לאחזיה ואינון לא אשתמודעוהי, וחסרו העי"ן וכו'. ע"ש. וכוונתו כי משומד חסר עי"ן בפירושו משומדע. ולכאורה נראה משומד כפשוטו שנשמדה ונכרתה נשמתו מארץ חיים רח"ל, ולמה לו לפרש פירוש דחוק כזה? אלא מסתמא מפני הפחד. ורשום אצלי שבספר שירת ישראל לר' משה אבן עזרא (ליפסיא תרפ"ד, עמוד כ"ח) כתב בשם רב האי גאון ז"ל שפי' משומד משועמד (ובא לידי לפי שעה). ושוב ראיתי

טז) אמנם ראיתי טוענים שלפני מרן
הב"י היה כבר טור מצונזר. כי בטור
דפוס פייבי שאקו (רל"ה) נדפס "אבידת גוי
מותרת", ותו לא מידי. ומ"מ למדנו מדברי
מרן שההשערה הנ"ל לא נפלאה ולא
רחוקה. וכיו"ב תמצא בפירוש רבנו יונה
לאבות (פ"א מ"ג) וז"ל: הו"ז הירין ברשות
כלומר להתרחק מן השלטונות "בימי
הקדם" שלסוף מורידין את האדם מנכסיו
וכו'. ובד"ה נראין כאוהבין בשעת הנאתן
וכו' כתב וז"ל: כך הוא פשט המשנה הזאת,
ואם הדבר כן היא מדברת בפגם השלטונים,
וחלילה חלילה לא יהיה הדבר ולא יקום,
ועל ידם מתקיים העולם כלו, והם עושים
דין ומשפט בארץ, ואין איש שיוכל להיות
אמתי כמותם, שאינן צריכין להתניף
הבריות וכו' וכו'. ע"ש. מי בער ולא יבין
שדברים אלה נכתבו מפתח ואימת
המלשינים. ואם בשתי המלים הראשונות
"בימי הקדם" אפשר לומר שנוספו בש"ס
ווילנא מאימת הצנזור, אבל כל האריכות
האחרונה למה. ושור"ר שכ"כ הרשב"ץ

לפי שסתם המומרים התחילו בשעת השמד,
לכן קראו להם משומדים, רוצה לומר
המירו בשעת השמד. ע"ש ודפח"ח. וחתני
ר' ליאור כהן יצ"ו אמר שהרמב"ן הוכרח
לפירושו הנ"ל כדי להשוות תרגום אונקלוס
עם לשון הפסוק כל בן נכר לא יאכל בו,
ופירשו חז"ל שנתנכרו מעשיו לאביו
שבשמים, ולכן כתב דאשתמד קיצור מן
דאשתמודע, שהתנכר ולא נודע יותר
לאחיו, כדרך הפעלים שמשמשים דבר
והיפוכו, כמו ובכל תבואתי תשרש (איוב
ל"א י"ב) וכדומה. עכ"ד. ועכ"פ מצינו
ראשונים שכתבו דברים מתוך פחד
המלכות, ואולי גם המאירי שלפנינו כאחד
מהם. אבל כיון שהמאירי תומך יסודו
במתני' דחולין דשולח אדם ירך לנכרי
ומפרש לה באומות הגדורות בדרכי הדתות
וכו' מסתבר דהכי נקיט לדינא, ולפחות
לגבי הישמעאלים. וכ"כ באו"ת שם (עמוד
תצ"ו) בשם הגר"מ לוי זצ"ל.

(יז) **ובר** מן דין לא מפי המאירי בלבד אנו חיים, אלא מפי הרשב"א בתשובה (ח"א סי' ח') וז"ל: ומה ששאל ממך הנער בשולח אדם ירך לנכרי (חולין צג:) איך יתיישב עם מה שאמרו אסור לתת להם מתנת חנם, ואמרת לו דההוא דשולח ירך לנכרי לא לחנם אלא לגמול למה שקדם, או בגוי "שאינו עובד עבודה זרה", יפה אמרת. ע"כ. והובא בס' דבר השמטה (עמוד מז)

ובשו"ת יביע אומר ח"י (עמוד רעו). ולפי שהחכם הנ"ל באור תורה טבת התשס"ח (עמוד רעז) הסתבך בהמשך דברי הרשב"א, ומסיק כל בתר איפכא, אעתיק כאן המשך לשונו: "יפה אמרת, ומקרא מלא דיבר הכתוב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי. וכל שכן לרבי מאיר שאמר (פסחים כא:) אחד גר ואחד גוי בין מכירה בין בנתינה, ולא אמר הכתוב מכירה בגוי

ונתתנה בגר אלא להקדים נתינתה דגר למכירה דגוי, וסתם מתני' כר"מ. ועוד שלא אמרו אלא מתנת חנם, הא לסיבה, ואפי' במקווה שיעזרהו הגוי או יתן לו להבא, מותר שאין זו מתנת חנם. וכן אפילו משום דרכי שלום, ואמרינן בפרק בתרא דעבודה זרה (דף ס"ד סע"ב) רב יהודה שדר קורבנא (פירש"י תשורה) לאבידנא ביום אידו, אמר ידענא ביה דלא פלח לעבודה זרה. וכן רבא (שם דף ס"ה ע"א) שדר קורבנא לבר ששך. עכ"ל הרשב"א. וכוונתו ברורה, שהרב השואל תירץ שני תירוצים, דמותר לשלוח מתנה לנכרי לשם תגמול על טובה או לנכרי שאינו עו"ז. והרשב"א הסכים לשני התירוצים וכתב לו "יפה אמרת". והביא ראיה לתירוץ השני ממה שהתירה תורה לתת מתנה לגר תושב שאינו עו"ז. ושמא תאמר דוקא שקיבל עליו שבע מצוות בפני שלשה, לזה הביא ראיה מר"מ דשרי אפי' לגוי בנתינה, וסתם משנה כוותיה (ולדידיה יפורש הכתוב בנכרי שאינו עו"ז). ושוב חזר לתירוץ הראשון דכל שיש לו סיבה ואפי' סיבה עתידית שמקווה שיעזרהו הגוי מותר שאין זו מתנת "חנם". וזה פשוט ואינו צריך ראיה. ושוב חזר וסייע לתירוץ השני דכל שאין עו"ז מותר מדרב יהודה ורבא. והחכם הנ"ל הקשה איך הרשב"א מוכיח שמותר לתת מתנה אם יש לו איזה צורך מהגמ' דעבודה זרה, דילמא שאני התם שהתירו כיון שגוי זה אינו עו"ז. ולא שת

לבו שהם שני תירוצים שונים, ואין מערבים שמחה בשמחה. ומה שמדמה החכם הנ"ל מתנת חנם לדין להחיותו שאמרו בגמ' (ע"ז שם) דבעינן שקיבל עליו בפני שלשה שלא לעבוד ע"ז, הנה דבריו הם נגד הגמ' שם להדיא. דרב יהודה שדר קורבנא לאבירנא ביום אידו לפי שאינו עובד ע"ז, הא קמן דלתת מתנה אינו בכלל להחיותו. וכ"ש חנייה בקרקע דנ"ד שאינה להחיותו רק להחיות עם רב מישראל, שימצאו מזון ופרנסה בשנת השמטה. וכל זה מלבד התירוצים שלמעלה (באות י"ד) שאין לנכרי הקונה שום חנייה בקרקע ואנו מוכרים לטובתנו. באופן שאין לך קושיא שאין לה תירוץ (וכמ"ש הכנה"ג א"ח סי' קמ"ו, והצל"ח בפסחים דף ל"ה ע"א, וכן ראיתי בשם אגרות חזון-איש ח"ב אגרת קס"ד. וע"ע להרא"ש פ"ג דמו"ק סוף סי' כ"ח שאין להוציא דין מכח קושיא. ובשו"ת הרי"ף סי' ש"ט שהקושיא אינה מוציאה מידי הלכה. ע"ש. ובירושלמי ברכות פ"ד ה"א ורפ"ד דתענית בגין דאיתתבת תיבטל, בתמיה. וע"ע בשו"ת איש מצליח כרך ג' במלואים עמוד תכ"ט אות כ"ג). והרואה יראה בשו"ת יביע אומר חלק עשירי (סימנים ל"ז-מ"ג, עמודים רנז-רצג) שהאריך לסקל כל אבני נגף ממכירת הקרקע בשמטה, והביא אלפי מקורות, ברוך שחלק מחכמתו. וכן הגר"מ לוי זצ"ל בס' דבר השמטה טרח ליישב כל הקושיות על היתר מכירה. לרבות שיטת

האמת, אלא את פי "העתון". ולו חכמו
ישכילו, שאם היו מדברים בכבוד הראוי
ומשתדלים להקל על שומרי שמטה היו
מתרבים השומרים כפלי ^{שומרי המסכה} כפליים, כפי
שעשה מרן הגר"ע יוסף שליט"א בבשר
חלק (שהוזיל המחיר למחצה ביבוא בשר
חלק מחו"ל) ובאיסור פאה נכרית, ודבריו
נתקבלו ומתקבלים בכל תפוצות ישראל.
אשריו ואשרי חלקו.

639#7 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה #Ė Ä#ĖÜĖA#ĖȦ ö#Ėi-#Ėe ½#ĖȦ